

NOTA AAN DE LEDEN VAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Voorontwerpbesluit van de Vlaamse Regering houdende de bepaling van de normen en de aanmeldingsprocedure voor woongelegenheden voor inwonende mantelzorgers in woonzorgcentra

Principiële goedkeuring

Bijlagen:

- het voorontwerpbesluit;
- het advies van de Inspectie van Financiën van 28 juni 2017.

1. INHOUDELIJK

1. Situering van de nota

Woonzorgcentra in Vlaanderen moeten momenteel voldoen aan de erkenningsvoorwaarden in respectievelijk bijlage XII bij het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers, om voor erkenning in aanmerking te komen.

De erkenning bepaalt hoeveel bewoners een woonzorgcentrum maximaal mag opnemen. Het doelpubliek bestaat uit gebruikers van 65 jaar of ouder, die er permanent verblijven in een thuisvervangend milieu en waaraan ouderenzorg wordt aangeboden. Het is niet toegestaan om buiten de erkende capaciteit personen op te nemen in een woonzorgcentrum.

Wanneer een zorgbehoevende bewoner opgenomen wordt in het woonzorgcentrum, blijft een zelfredzame partner, familielid of andere mantelzorger vaak achter in het oorspronkelijke thuismilieu.

Op 15 februari 2015 werd daarom, mede op basis van het onderzoeksrapport '*Goed gekoppeld? Koppels in woonzorgcentra in Vlaanderen*', de conceptnota voor de nieuwe regelgeving omtrent de opname van koppels in woonzorgcentra ingediend. Het voorstel tot wijziging van decreet pleitte voor een verruiming van de mogelijkheden tot professionele zorgomkadering voor koppels in een residentiële zorgsetting, door de opname een zelfredzame partner buiten de erkende capaciteit van een woonzorgcentrum mogelijk te maken.

Hiermee wordt ingespeeld op de maatschappelijk evoluties van vergrijzing en verzilvering van het gezinsleven en de veranderende zorgvraag van hoogbejaarde koppels. Daarnaast heeft de wijziging als doel om mantelzorg beter te benutten en te integreren in het woonzorgcentrum, alsook het recht op een gezinsleven te waarborgen voor de zorgbehoevende bewoner en de mantelzorger.

Het voorstel van decreet houdende de wijziging van het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 wat de opname door woonzorgcentra van bepaalde personen buiten de erkende capaciteit betreft, werd ingediend op 22 juni 2016 en door het Vlaams Parlement aangenomen op 23 november 2016. De decreetwijziging werd op 2 december 2016 door de Vlaamse Regering bekrachtigd en afgekondigd.

De decreetwijziging creëert de mogelijkheid voor een woonzorgcentrum om onder bepaalde voorwaarden en aan de hand van een verplichte aanmeldingsprocedure bijkomende woongelegenheden aan te melden die bestemd zijn om de zelfredzame mantelzorger van een zorgbehoevende bewoner mee op te nemen buiten de erkende capaciteit.

De decreetwijziging voorziet dat deze personen uitzonderlijk kunnen gebruikmaken van de gebruikelijke gezins- en huishoudelijke zorg, de hygiënische en verpleegkundige zorg en de (re)activering en psychosociale ondersteuning. Zij kunnen op reguliere basis en kosteloos gebruikmaken van de animatie en sociale netwerkvorming. Indien deze personen tijdens hun verblijf in het woonzorgcentrum niet meer zelfredzaam worden, dienen zij met voorrang te worden opgenomen binnen de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum. De zelfredzame mantelzorger kan, na het overlijden van de zorgbehoevende bewoner, gedurende minstens zes maanden buiten de erkende capaciteit opgenomen blijven in het woonzorgcentrum indien hij of zij dit wenst. Het uitgangspunt is dat de mantelzorger een "hotelkost" betaalt, waaronder de woon- en leefkosten van het verblijf in een woonzorgcentrum worden verstaan. Mogelijke kostelementen die het woonzorgcentrum hierin kan aanrekenen zijn o.a. voor het gebruik van de infrastructuur, de maaltijden, het onderhoud van de woongelegenheden en het wassen van kledij en linnen.

De decreetgever draagt de uitvoerende macht op om de infrastructuurnormen en brandveiligheidsvereisten waaraan deze woongelegenheden bijkomend dienen te voldoen, vast te leggen. Dit voorontwerpbesluit geeft uitvoering aan de decreetwijziging door de normen waaraan deze woongelegenheden dienen te voldoen alsook de aanmeldingsprocedure, verder te concretiseren.

2. Materiaal toepassingsgebied

De normen en de aanmeldingsprocedure in voorliggend voorontwerpbesluit zullen van toepassing zijn op alle erkende Vlaamse woonzorgcentra.

Het voorontwerpbesluit voorziet geen algemene afwijking op de bestaande regelgeving maar wel een specifieke uitzonderings situatie waarop een voorziening zich kan beroepen. Het gaat om een mogelijkheid, en dus geen verplichting, voor een woonzorgcentrum om een zelfredzame mantelzorger op te nemen. Veel hangt af van de wensen en mogelijkheden van de betrokken personen, alsook van de mogelijkheden van het woonzorgcentrum of de ruimere organisatie waarin de voorziening is ingebed. Deze uitzonderingsregel doet tevens geen afbreuk aan andere mogelijkheden voor professionele zorgomkadering zoals thuiszorg of een assistentiewoning, noch aan de eventuele noodzaak om deze mogelijkheden te versterken. Indien de voorziening de mogelijkheid aanbiedt, is deze vrij om het opnamebeleid zelf te bepalen mits in achtname van de werkingsprincipes voor woonzorg bepaald in artikel 4, 1° uit het Woonzorgdecreet.

Het voorontwerpbesluit voorziet enkel normen betreffende de infrastructuur en brandveiligheid. De decreetgever voorziet geen juridische basis om uitvoering te geven aan andere normen met betrekking tot o.a. de rechten en plichten van de inwonende mantelzorger zoals deze normaal vervat zitten in de verblijfsovereenkomst van een woonzorgcentrum (duur van overeenkomst, opzeggingsmodaliteiten, financiële afhandeling van verblijf, opbouw dagprijs,...)

Indien men verder wil gaan in het bepalen van normen voor wat betreft de financiële afhandeling en contractuele voorwaarden van het verblijf, is er een aanpassing van het decreet nodig. De noodzaak hiertoe kan verder worden bepaald aan de hand van een evaluatie in het werkveld na de uitvoering van voorliggend voorontwerpbesluit.

3 Personeel toepassingsgebied

De persoon die wil samen blijven met de bewoner, is vaak de partner, gehuwd of niet gehuwd, maar soms ook een familielid. Het personeel toepassingsgebied van de decreetwijziging is daarom ruimer dan enkel koppels. Het moet gaan om een persoon van wie het zelfzorgvermogen niet is aangetast en die gehuwd of wettelijk samenwonend is met een gebruiker van het woonzorgcentrum bij opname van deze gebruiker in het woonzorgcentrum, ofwel gedurende zes maanden onmiddellijk voorafgaand aan de opname van de gebruiker in het woonzorgcentrum feitelijk samenwonend was met deze gebruiker.

Feitelijk samenwonend impliceert dat ook andere doelgroepen (broers, zussen, kinderen...) mee opgenomen kunnen worden in het woonzorgcentrum. Feitelijk samenwonen kan immers ongeacht een familieverband of andere relatie. De decreetgever voorziet bijkomend nog de mogelijkheid tot verdere uitbreiding van het personeel toepassingsgebied in Art 53/1 §3 van het Woonzorgdecreet. De noodzaak hiertoe kan verder worden bepaald aan de hand van een evaluatie in het werkveld na de uitvoering van voorliggend voorontwerpbesluit.

De mogelijkheid tot opname buiten de erkende capaciteit staat niet open voor niet-zelfredzame personen. Zij kunnen enkel worden opgenomen binnen de erkende capaciteit van een woonzorgcentrum.

4. Samenvatting van de inhoud van de nieuwe regelgeving

Artikel 1

Artikel 1 bepaalt volgende definities van de gebruikte terminologie, namelijk de inwonende mantelzorger, de mantelzorgwoongelegenheden, het agentschap en de beheersinstantie.

Artikel 2

Artikel 2 bepaalt in het eerste lid het maximaal aantal woongelegenheden per woonzorgcentrum dat kan worden aangemeld bovenop de erkende capaciteit per woonzorgcentrum of, indien een voorziening erkend is onder artikel 54 van het Woonzorgdecreet, per vestiging.

Omdat de inwonende mantelzorgers slechts uitzonderlijk gebruik maken van de ouderenzorg, worden ze niet meegenomen in de berekening van de personeelsnormen voor zorg-, keuken- en onderhoudspersoneel. Het decreet bepaalt dat het gebruik van de animatie en sociale netwerkvorming kosteloos is. Ook hiervoor worden er geen bijkomende personeelsnormen opgelegd. Het uitgangspunt is dat de inwonende mantelzorger ook zal bijdragen aan de werking van het woonzorgcentrum door mantelzorgtaken op te nemen.

Niettegenstaande heeft de aanwezigheid van de inwonende mantelzorger wel een impact op de werking van het woonzorgcentrum. Enerzijds kan de inwonende mantelzorger mee het aanwezige zorgpersoneel ondersteunen, maar anderzijds zal deze persoon ook maaltijden nuttigen en een woongelegenheden bewonen. Daarnaast mag worden aangenomen dat een zelfredzame mantelzorger in zijn thuissituatie vaak ook reeds occasioneel of systematisch beroep deed op thuiszorg, ondersteunende diensten of eventueel zelfs thuisverpleging.

Om de werking van het woonzorgcentrum niet te verstoren en de draagkracht van het aanwezige personeel niet te belasten, wordt een maximumgrens bepaald in het aantal woongelegenheden die kunnen worden aangemeld als mantelzorgwoongelegenheden. De graduele toepassing van deze maximumgrens zorgt ervoor dat ook kleinere voorzieningen, verhoudingsgewijs hun capaciteit, mantelzorgwoongelegenheden kunnen aanmelden. De bovengrens van 10 woongelegenheden werd vastgesteld om te vermijden dat de aanmelding van mantelzorgwoongelegenheden systematisch wordt gebruikt om bijkomende opvangcapaciteit die momenteel niet kan worden erkend, toch in gebruik te nemen.

Het tweede lid bepaalt dat de tweepersoonskamer waarvan een woongelegenheden wordt aangemeld als mantelzorgwoongelegenheden, niet meetelt voor het aandeel erkende tweepersoonskamers in een woonzorgcentrum. Een woonzorgcentrum mag namelijk niet meer dan 20% van het totale aantal bewoners in tweepersoonskamers huisvesten binnen de erkende capaciteit.

Artikel 3

Artikel 3 bepaalt de vaststelling van het zelfzorgvermogen van de inwonende mantelzorger en de bewijsvoering die de uitbater hiervoor ter beschikking dient te houden voor Zorginspectie.

In artikel 2, 6° van het Woonzorgdecreet wordt het zelfzorgvermogen gedefinieerd als: de beslissingen en de acties die een natuurlijke persoon in het dagelijkse leven kan nemen om te voorzien in zijn eigen basisbehoeften. Aan de hand van een attestering (bijvoorbeeld een inschaling op de Katz-schaal) of een verklaring op erewoord van de behandelde huisarts of een verpleegkundige, dient de inwonende mantelzorger aan te tonen dat het zelfzorgvermogen niet is aangetast.

Het behoort tevens tot de verantwoordelijkheid van het woonzorgcentrum om tijdens het verblijf elke verandering in het zelfzorgvermogen van nabij te monitoren. Dit is een impliciet gevolg van de toepassing van artikel 53/1, §1, tweede lid, 3° van het Woonzorgdecreet waarin wordt bepaald dat de inwonende mantelzorger met voorrang wordt opgenomen binnen de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum wanneer zijn zelfzorgvermogen tijdens het verblijf in het woonzorgcentrum wordt aangetast.

Uit de voorgestelde regeling blijkt duidelijk dat de aangemelde mantelzorgwoongelegenheden niet mogen worden gebruikt als 'wachtcapaciteit' voor koppels waarvan de beide partners zorgbehoevend zijn en die samen een opname in het woonzorgcentrum wensen.

Artikel 4

Artikel 4 bepaalt de infrastructuurnormen waaraan een mantelzorgwoongelegenheden dient te voldoen.

De aangemelde woongelegenheden voor de inwonende mantelzorger kunnen zowel eenpersoons- als tweepersoonskamers zijn. Om de kwaliteit van wonen te garanderen voor zowel de inwonende mantelzorgers als de bewoners, worden de infrastructuurnormen maximaal afgestemd op de erkenningsvoorwaarden bepaald in artikel 47 uit de bijlage XII bij het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers.

De herneming van deze infrastructuurnormen heeft tevens als doelstelling om de continuïteit te verzekeren bij een stijgende zorgbehoevendheid. De inwonende mantelzorger kan in dit geval in de dezelfde woongelegenheden blijven wonen maar dan binnen de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum.

Onder punt 1° van dit artikel in het voorontwerpbesluit worden de infrastructuurnormen voor een eenpersoonskamer vastgelegd, meer bepaald met betrekking tot de kamergrootte en de individuele sanitaire ruimte.

Onder punt 2° van dit artikel in het voorontwerpbesluit worden de infrastructuurnormen vastgelegd voor een tweepersoonskamer waarvan een woongelegenheid wordt aangemeld als mantelzorg-woongelegenheid, meer bepaald met betrekking tot de kamergrootte en de individuele sanitaire ruimte. Er is een versoepeling voorzien ten opzichte van de erkenningsvoorwaarde voor tweepersoonskamers in woonzorgcentra zoals bepaald artikel 47, 3° uit de bijlage XII bij het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. In de aangemelde mantelzorgwoongelegenheid moet slechts één wastafel worden voorzien in plaats van twee wastafels.

Onder punt 3° van dit artikel in het voorontwerpbesluit worden de infrastructuurnormen voor de voor de bewoners en inwonende mantelzorgers toegankelijke ruimten in een woonzorgcentrum vastgelegd. Het woonzorgcentrum moet niet enkel bijkomende woongelegenheden ter beschikking hebben voor de aanmelding, maar ook voldoende gemeenschappelijk ruimte zodat de kwaliteit van wonen van de bestaande bewoners niet in het gedrang komt.

Onder punt 4° van dit artikel in het voorontwerpbesluit worden de normen betreffende de uitrusting en inrichting van de mantelzorgwoongelegenheid bepaald.

Onder punt 5° van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat per mantelzorgwoon-gelegenheid een koelkast ter beschikking gesteld moet kunnen worden. Hier is een aanpassing doorgevoerd ten opzichte van de erkenningsvoorwaarde voor tweepersoonskamers in woonzorgcentra zoals bepaald in artikel 47, 12° uit de bijlage XII bij het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorg-voorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. In een tweepersoonskamer waarvan een woongelegenheid wordt aangemeld als mantelzorgwoon-gelegenheid, moet er slechts een koelkast per tweepersoonskamer en niet per gebruiker ter beschikking worden gesteld.

Onder punt 6° van dit artikel in het voorontwerpbesluit worden de normen betreffende het raam-oppervlak en de raamdorpelhoogte bepaald.

Onder punt 7° van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat in de mantelzorgwoon-gelegenheid minimaal een aansluiting op het tv- , radio en telefoonnet moet worden voorzien.

Onder punt 8° van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat alle woongelegenheden, ook degene die worden aangemeld als mantelzorgwoongelegenheid bovenop de erkende capaciteit, voldoen aan de bepalingen betreffende brandveiligheid zoals bepaald in het besluit Vlaamse Regering van 9 december 2011 tot vaststelling van de specifieke brandveiligheidsnormen waaraan ouderenvoorzieningen en centra voor herstelverblijf moeten voldoen en tot bepaling van de procedure voor de uitreiking van het attest van naleving van die normen.

De capaciteit die wordt vermeld op het attest van de burgemeester moet zowel de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum als de capaciteit van de aangemelde mantelzorg-woongelegenheden omvatten.

Artikel 5

Artikel 5 voegt een artikel 37/1 toe aan het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 betreffende de procedures voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers, het laatst gewijzigd bij het besluit de van de Vlaamse Regering van 17 juni 2016.

Dit artikel bepaalt de administratieve en procedurele acties in het kader van de verplichte aanmeldingsprocedure voor mantelzorgwoongelegenheden. Er wordt een afzonderlijke aanmeldingsprocedure voorzien omdat het niet om een klassieke aanmelding door een initiatiefnemer van een nieuwe voorziening handelt. Het gaat over erkende woonzorgcentra waarvan het Agentschap Zorg en Gezondheid al heel wat gegevens bezit. De informatie die wordt opgevraagd wordt daarom beperkt tot enkel de elementen die relevant zijn voor de aangemelde mantelzorgwoongelegenheden.

Onder punt 1 van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat op het aanmeldingsformulier de gegevens van de beheersinstantie en de voorziening vermeld dienen te worden.

Onder punt 2 van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat het aantal woongelegenheden die de uitbater wenst aan te melden als mantelzorgwoongelegenheden, op het aanmeldingsformulier moeten worden vermeld. Het aantal aangemelde mantelzorgwoongelegenheden moet worden afgetoetst ten opzichte van de erkende capaciteit van een woonzorgcentrum, en moet voldoen aan de normen bepaald in artikel 2 van het voorontwerpbesluit.

Onder punt 3 van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat de beheersinstantie als bijlage bij het aanmeldingsformulier een brandveiligheidsattest moet indienen. Het attest vermeldt de totale huisvestingscapaciteit, dus zowel de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum als de aangemelde capaciteit van de mantelzorgwoongelegenheden.

Onder punt 4 van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat de beheersinstantie als bijlage bij het aanmeldingsformulier een schriftelijke toelichting moet indienen, waarin verschillende elementen met betrekking tot de organisatie, infrastructuur en werking van de mantelzorgwoongelegenheden worden beschreven.

Onder punt 5 van dit artikel in het voorontwerpbesluit wordt bepaald dat de beheersinstantie als bijlage bij het aanmeldingsformulier een ondertekende verbintenis moet indienen, waarin de beheersinstantie zich ertoe verbindt om te voldoen aan de bepalingen vervat in artikel 53/1 van het Woonzorgdecreet en de normen bepaald in dit voorontwerpbesluit.

Artikel 6

Artikel 6 vervangt artikel 85, punt 1° van het besluit van de Vlaamse Regering van 14 oktober 2016 houdende de uitvoering van het decreet van 24 juni 2016 houdende de Vlaamse sociale bescherming. Hierdoor komt de inwonende mantelzorger niet in aanmerking voor een tenlasteneming vanuit de Zorgverzekering.

Onder de huidige regelgeving geeft het verblijf in een woonzorgcentrum automatisch recht op de tegemoetkoming voor residentiële zorg van de zorgverzekering, ongeacht het zorgprofiel. De wijzigingsbepaling in het voorontwerpbesluit sluit inwonende mantelzorgers die verblijven in een aangemelde mantelzorgverblijf uit van het recht op een tegemoetkoming voor residentiële ouderenzorg van de zorgverzekering. Indien de zorgbehoefte van de inwonende mantelzorger stijgt en een opname binnen de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum noodzakelijk is, vervalt deze bepaling bij opname binnen de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum en wordt het recht op de tegemoetkoming voor residentiële ouderenzorg herwonnen.

De inwonende mantelzorger is zelfredzaam en beantwoordt bijgevolg niet aan het beoogde profiel om recht te hebben op een tegemoetkoming voor mantel- en thuiszorg van de zorgverzekering. Indien de inwonende mantelzorger wel in aanmerking zou komen voor een tegemoetkoming voor mantel- en thuiszorg van de zorgverzekering, zal deze onvoldoende zelfredzaam zijn om te voldoen aan de bepalingen vervat in artikel 53/1 van het Woonzorgdecreet. De inwonende mantelzorger kan dan enkel als gewone bewoner binnen de erkende capaciteit van het woonzorgcentrum worden opgenomen (en komt dan bijgevolg in aanmerking voor de tegemoetkoming zorgverzekering residentiële zorg).

Artikel 7

Artikel 7 bepaalt de datum van inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen op 1 januari 2018.

Artikel 8

Artikel 8 bepaalt dat de Vlaamse minister, bevoegd voor de bijstand aan personen, belast is met de uitvoering van dit besluit.

2. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE BEGROTING VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Voorliggend voorstel heeft geen impact op de begroting van de Vlaamse gemeenschap.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 28 juni 2017. Dit advies vermeldt dat een voorafgaand akkoord van de Vlaamse minister bevoegd voor Begroting niet vereist is.

3. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP DE LOKALE BESTUREN

De weerslag op de lokale besturen is beperkt. Het aanmelden van mantelzorgwoongelegenheden is een mogelijkheid, geen verplichting. Lokale besturen die een eigen woonzorgwerking hebben uitgebouwd, kunnen zelf bepalen of zij aangemelde mantelzorgwoongelegenheden willen aanbieden, alsook hoe dit binnen de werking van hun ouderenzorgvoorzieningen en ruimere organisatie kan worden ingebed.

4. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

Het voorontwerpbesluit heeft geen weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse overheid, zodat het akkoord van de Vlaamse minister bevoegd voor bestuurszaken niet vereist is.

5. KWALITEIT VAN DE REGELGEVING

Wetgevingstechnisch en taalkundig advies

Het bijgaande voorontwerpbesluit van de Vlaamse Regering werd aangepast aan het wetgevingstechnisch en taalkundig advies nr. 2017/199 van 15 juni 2017.

Reguleringsimpactanalyse

Het voorontwerpbesluit wijzigt geen rechten en plichten, maar betreft een louter procedurele regeling. Daarom is er geen RIA vereist.

6. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar principiële goedkeuring te hechten aan bijgaand voorontwerpbesluit van de Vlaamse Regering houdende de bepaling van de normen en de aanmeldingsprocedure voor woongelegenheden voor inwonende mantelzorgers in woonzorgcentra;
- 2° de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin te gelasten over dit voorontwerpbesluit van de Vlaamse Regering, vermeld in punt 1°, het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 dagen, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Jo VANDEURZEN
Vlaamse minister van Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin